

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 05.11.2019
Kabul Tarihi / Date Accepted : 30.03.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 15.06.2021

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.62826-643149>

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OYUNCAK TERCİHLERİ: ERİL, DİŞİL, NÖTR OYUNCAKLAR VE RENKLERİ*

Rabia ÖZEN-UYAR¹, Melek Merve YILMAZ²

ÖZ

Araştırmanın amacı, çocukların oyuncak tercihleri, oyuncaklarla kimlerin oynayabileceğine ilişkin seçimleri ve oyuncak tercihlerinin altında yatan gerekçelerin incelenmesidir. Araştırmanın katılımcılarını 5 yaş grubu 30 kız ve 30 erkek olmak üzere toplam 60 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma verileri; dişil ve eril renklerde hazırlanmış üzerinde eril, dişil ve nötr oyuncak resimleri bulunan toplam 12 oyuncak kartı aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın nicel verileri iki yönlü tekrarlı ölçümler ANOVA ve kay-kare testi ile nitel verileri ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları; çocukların oyuncak tercihlerinde, oyuncak renginin oyuncak türünden daha belirleyici olduğunu göstermektedir. Kızlar en az eril renkli oyuncakları tercih ederken erkeklerin en az tercih ettiği oyuncakların dişil renkli olduğu tespit edilmiştir. Renklerine bakılmaksızın; kız çocukların nötr oyuncakları daha fazla tercih ettikleri, erkek çocukların ise en fazla eril oyuncakları tercih ettikleri, nötr ve dişil oyuncakları ise eşit düzeyde tercih ettikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırma kapsamında yer alan çocuklar oyuncak türüne bakılmaksızın eril renkli tüm oyuncakların sadece erkekler için uygun olduğu görüşündedir. Oyuncak tercihinin altında yatan gerekçeler incelendiğinde; çocukların çoğunlukla toplumsal cinsiyete ilişkin gerekçeler sundukları, bu gerekçeler arasında ise sıklıkla oyuncakın rengi ve türüne vurgu yaptıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyetçi kalıp yargı, oyuncak tercihi, oyuncak türü, oyuncak rengi, okul öncesi

THE TOY PREFERENCES OF PRESCHOOLERS: MASCULINE, FEMININE, NEUTRAL TOYS AND THEIR COLORS

ABSTRACT

The aim of the study is to investigate the effect of toy type and toy color on toy preferences of children and the gender stereotypes about toys, and the underlying reasons of the toy preferences. The study group consisted of 30 girls and 30 boys, 60 children in total, from the age group of 5. The data of the research were collected through 12 toy cards with masculine, feminine and neutral toys that were decorated with feminine-masculine colors. The quantitative data of the study were analyzed by two-way repeated measures ANOVA and the chi-square test, and the qualitative data were analyzed by content analysis. The results of the study show that the color of the toy is more important than the type of the toy in children's toy preferences. It was determined that while the girls preferred the least masculine colored toys, the least preferred toys by the boys were identified as the feminine colored toys. Regardless of their color, girls prefer neutral toys more, boys prefer masculine toys the most and they prefer neutral and feminine toys equally. Also, the children in the scope of the study think that all masculine colored toys are only suitable for boys regardless of the type of the toy. When the reasons underlying the toy preferences are examined, it was found that the children mostly give reasons related to gender and among these reasons, they often emphasize the color and type of the toy.

Keywords: Gender stereotyping, toy preference, toy type, toy color, early childhood

* Bu araştırma, "26th International Conference on Educational Sciences" konferansında sunulan "The Toy Preferences of Preschool Children: Masculine, Feminine, Neutral Toys and Their Colours" başlıklı bildirinin genişletilmiş sürümüdür.

¹ Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, rabiaozenuyar@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1840-7952>

² Çukurova Üniversite, Eğitim Fakültesi, melekmerveyilmaz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4553-7448>

1. GİRİŞ

Cinsiyete özgü farklılıklar çocukların yaşamının oyun, oyun alanı, arkadaş tercihi gibi pek çok noktada karşımıza çıkmaktadır. Oyuncak tercihlerinde yaşanan farklılaşmalar da bunlardan birisidir. Cinsiyete göre erkek ve kız çocukları arasındaki en çarpıcı farklılıklardan biri oyuncak tercihlerinde görülmektedir (Golombok vd., 2008). Çocukların günlük yaşam deneyimlerinin temelini oluşturan oyuncaklar onların hayatında önemli rol oynamaktadır (Martin vd., 1995). Ancak kız ve erkek çocukların erken oyun deneyimlerinde görülen değişim bilişsel yetenekler ve sosyal etkileşimler gibi konularda cinsiyetler arası farklılıklara neden olabilmektedir (Dinella vd., 2017). Nitekim eril oyuncaklar, entelektüel, bilimsel (Cherney & Dempsey, 2010) ve görsel-uzamsal beceri gelişimi (Connor & Serbin, 1977) ile ilişkili görülürken, dişil oyuncaklar sözel beceri gelişimi (Caldera vd., 1989; Serbin & Conner, 1979) ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum cinsiyetçi oyuncak tercihinde bulunan çocukların farklı oyuncakların sunduğu çeşitli öğrenme fırsatlarını kaçırmalarına neden olabilmektedir (Wong & Hines, 2015a).

Çocukların oyun malzemeleri; araçlar, ev eşyaları, hayvanlar ve insanlar dâhil olmak üzere birçok gerçek dünya nesnesinin kopyalarını içermektedir. Bu nesnelerin tümünün kız ve erkek çocuklar tarafından eşit olarak beğenilmediği veya değer görmediği bilinmektedir (Alexander vd., 2009). Oyuncaklar cinsiyete dayalı olarak değişmekte, erkekler ve kızlar genellikle farklı oyuncakları tercih etmektedir. Buna göre; kız çocukların oyuncakları fiziksel çekicilik, bakım ve ev içi beceri ile ilişkili görülürken erkek çocukların oyuncaklarının şiddet, rekabet, heyecan ve az miktarda tehlike içerdiği belirtilmektedir (Blakemore & Centers, 2005). Pomerleau vd. (1990) 120 kız ve erkek çocuğun içinde bulunduğu fiziksel çevreyi incelediği araştırmasında çocukların oyuncaklarında gözlemediği farkların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile güçlü şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin; erkek çocukların oyuncakları arasında daha çok spor malzemesi, el aletleri ve taşıtlar yer alırken kızların oyuncakları bebekler, kurgusal karakterler, çocuklara yönelik ev eşyaları ve manipülatiflerden oluşmaktadır.

Çocukların cinsiyetlerine ilişkin oyuncak tercihleri oldukça küçük yaşlarda kendini göstermektedir (Caldera vd., 1989; Jadva vd., 2010). Öyle ki, çocukların cinsiyetlerine ilişkin oyuncak tercihleri cinsel kimlik farkındalığı ve cinsiyete uygun davranışlardan bile önce gerçekleşmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen bir çalışma 3-8 aylık çocukların dahi cinsiyetleri ile ilişkili oyuncaklara yönelik görsel ilgilerinin oluştuğunu, kız çocukların bebeklere, erkek çocukların ise kamyonlara daha fazla görsel ilgi gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır (Alexander vd., 2009). Hatta bu durum insan olmayan memelilerde de görülebilmektedir. Alexander ve Hines (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışmada vervet maymunlarının oyuncak tercihlerinde daha önce çocuklarda belgelenenlere benzer olarak cinsiyet farklılıkları gösterdiğini tespit etmiştir. Benzer olarak 34 rhesus maymununun tekerlekli ve peluş oyuncaklar ile olan etkileşimlerinin incelediği çalışmada; erkek maymunların, erkek çocuklar gibi, tekerlekli oyuncaklar için tutarlı ve güçlü tercihler gösterdiği, dişi maymunların ise kız çocuklar ile benzer şekilde tercihlerinde daha fazla değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir (Hassett vd., 2008).

Oyuncak türüne ek olarak oyuncakların rengi de çocukların oyuncakları cinsiyet şemalarına özümsemeye kullandıkları temel özelliklerden birisidir (Weisgram vd., 2014). Çocuklar için üretilen oyuncakların renklerinin cinsiyet hakimiyeti altında olduğu bilinmektedir (Cunningham & Macrae, 2011). Dolayısıyla renk, cinsel kimlik tanımlamada kullanılan bir temsil aracı olarak görülmektedir (Picariello vd., 1990). Yapılan araştırmalar çocukların cinsiyetlerine göre oyuncak belirlemede rengin önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Cherney & Dempsey, 2010; Cherney vd., 2006). Cherney ve Dempsey (2010) nötr ve belirsiz/iki anlamlı (hem eril hem dişil özellikler taşıyan; örn. pembe uçak) oyuncakların üç ila beş yaşındaki çocukların oyun davranışı ve cinsiyet anlayışındaki rolünü incelediği çalışmasında oyuncakların cinsiyete atanmasında renk değişkenini en sık tekrarlanan gerekçe olarak belirlemiştir. Renklerden özellikle pembe ve mavi tonlar yaygın olarak cinsiyet ile ilişkilendirilmektedir (Picariello vd., 1990). Chiu vd. (2006) çocukların renk tercihlerini belirlemek üzere gerçekleştirdiği çalışmasında; kızların pembe/mor renkleri erkeklerden anlamlı olarak daha fazla tercih ettiklerini, erkeklerin ise mavi rengi daha fazla tercih ettiklerini tespit etmiştir.

Çocukların çevreleri cinsiyetleri ile ilişkili renklerle çevrilidir (Cunningham & Macrae, 2011). Çocukların iki yaşına kadar içinde buldukları çevrenin incelendiği çalışmada kızların kıyafet, oyuncak ve odalarının pembe ve tonları ile erkeklerin kıyafet, oyuncak ve odalarının ise mavi ve tonları ile renklendirildiği belirlenmiştir. Buna göre; kız çocuklarının pembe ve çok renkli kıyafetleri, pembe emzik ve takıları olduğu gözlemlenirken, erkeklerin kıyafetlerinin çoğunlukla mavi, kırmızı ve beyaz renklerde olduğu, mavi emzikleri ve mavi yatak odalarının olduğu gözlemlenmiştir (Pomerleau vd., 1990). Jadva vd. (2010) bir yaşından iki yaşına kadar olan kız ve erkek çocukların cinsiyete ilişkin renk tercihlerinin oluşmadığını, her iki cinsiyetten çocuğun da kırmızımsı renkleri maviye oranla daha fazla tercih ettiklerini belirlenmiştir. Sonraki yıllarda kızlar öğrenilmiş bir şekilde pembe renkli oyuncakları tercih etmeye başlamaktadırlar. Çünkü kızların oynamaktan zevk aldıkları oyuncaklar genellikle pembe renklindedir. Ancak, renkleri cinsiyet ile ilişkilendirmenin cinsiyete özgü farklılıkları yoğunlaştıran keyfi cinsiyet kalıp yargıları doğurabileceği endişesi bulunmaktadır (Wong & Hines, 2015a).

Alanyazın incelendiğinde; çocukların tercih ettiği oyuncak türlerine ilişkin benzer sonuçlara (Alexander vd., 2009; Jadva vd., 2010; Levy, 1999; Pomerleau vd., 1990) ulaşılmasına rağmen, renk tercihlerine ilişkin birbiriyle çelişen araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmacılar bazılarını renklerin tercih üzerindeki öneminden bahsederken (LoBue & DeLoache, 2011; Picariello vd., 1990; Weisgram vd., 2014) bazılarını renklerin öneminin yeterli düzeyde olmadığını dile getirmektedir (Karniol, 2011; Passig & Levin, 1999). Örneğin; Passig ve Levin (1999) anasınıfı çocuklarının bilgisayar oyunlarındaki renk tercihlerini incelediğinde; erkeklerin yeşil ve mavi, kızların ise kırmızı ve sarı renkleri tercih ettiğini belirlemiştir. Benzer olarak Karniol (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada çocukların kitapçık seçimlerinde renkleri ihmal edip, karakterlerin eril ya da dişil oluşunu önemseydiği belirlenmiştir. Çocukluk döneminde cinsiyetçi renk tercihleri hakkında diğer cinsiyetçi davranışlara göre daha az ampirik bilgi olması (Wong & Hines, 2015b) bu bağlamda yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Türkiye kültüründe yapılmış araştırmalar incelendiğinde (Aydilek-Çiftçi & Özgün, 2011; Celebi-Oncu & Unluer, 2012; Yağan-Güder & Alabay, 2016; Yıldız & Kayılı, 2014) çoğunlukla çocukların tercih ettiği oyuncak türüne odaklanıldığı, oyuncak seçiminde etkisi bulanabileceği düşünülen kalıp yargılardan renk değişkeni üzerinde yeteri kadar durulmadığı görülmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, çocukların oyuncak tercihleri, oyuncaklarla kimlerin oynayabileceğine ilişkin seçimleri ve oyuncak tercihlerinin altında yatan gerekçelerin incelenmesidir. Bu doğrultuda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

- 1- Çocukların oyuncak türü (eril, dişil, nötr) ve rengine (eril, dişil) dayalı oyuncak tercihleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 2- Çocukların oyuncakla kimlerin oynayabileceğine (sadece kızlar, sadece erkekler, hem kızlar hem erkekler) dair seçimleri ile oyuncak türü (eril, dişil, nötr) ve rengi (eril, dişil) arasında bir ilişki var mıdır?
- 3- Çocuklara göre kız ve erkeklerin oyuncak seçimleri altında yatan gerekçeler nelerdir?

1.2. Araştırmanın önemi

Mevcut araştırma ile Türkiye kültüründeki çocukların oyuncak tercihlerindeki oyuncak türü ya da renginin etkisinin olup olmadığı ve oyuncak tercihlerinin altında yatan olası gerekçeler belirlenerek ilgili alanyazına katkı sağlanacaktır. Bununla birlikte araştırma sonuçları çocuklarının oyuncak seçiminde etkisi olan ebeveynler, sınıf içi oyuncakların seçiminde görev alan öğretmenler ve okul yöneticileri ile oyuncak tasarım ve üretimi içerisinde aktif rol alan ilgililere cinsiyetçi kalıp yargılar hakkında bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, Türkiye'nin güneyinde bulunan ve göç alan bir ilde yer alan orta sosyoekonomik düzeydeki bağımsız bir anaokuluna devam eden 5 yaş çocuklardan uygun örnekleme yoluyla seçilmiştir. Bu kapsamda belirlenen 30 kız ve 30 erkek olmak üzere toplam 60 çocuk araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak çocukların belirlenmesinde etik ilke gözetimi doğrultusunda, öncelikle ailelere araştırma hakkında bilgi veren ve çocukların katılımlarına izin verme durumlarını gösteren onam belgesi gönderilmiştir. Onam belgesini imzalayan ebeveynlerin çocuklarından ise çalışmaya katılmak isteyip istemediklerine ilişkin sözlü onam alınmıştır.

2.2. Veri toplama araçları

Araştırma verileri, üzerinde dişil ve eril renklerde altı farklı oyuncak türüne ait resim bulunan toplam 12 oyuncak kartı aracılığıyla toplanmıştır. İlgili alanyazın doğrultusunda araştırmada kullanılan eril renk mavi, dişil renk ise pembe olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan oyuncak türleri ise Blakemore ve Centers (2005) tarafından geliştirilen cinsiyete özgü oyuncak sınıflaması temel alınarak belirlenmiştir. Blakemore ve Centers (2005) yaptığı çalışmasında 126 farklı oyuncak türü kızlar, erkekler ve her iki cinsiyete uygun olarak sınıflamaktadır. Bu kapsamda oyuncaklar çok eril, orta düzeyde eril, nötr, orta düzeyde dişil ve çok dişil oyuncaklar olarak beş gruba ayrılmaktadır. Mevcut araştırmada kullanılan oyuncak türleri çok eril, nötr ve çok dişil oyuncaklar arasından seçilmiştir. Bu kapsamda araştırmada kullanılan eril oyuncaklar; itfaiye aracı ve kamyon, nötr oyuncaklar; doktor seti ve pelüş ayı, dişil oyuncaklar ise bebek ve çay seti olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında ilgili oyuncak kartlarından ikişer tane hazırlanmıştır. Kartlardan birindeki oyuncak eril renkte iken diğeri aynı oyuncak türüne dişil renge boyanmış şeklidir. Örneğin; eril bir oyuncak türü olan kamyon,

pembe ve mavi renkli iki formatta hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan oyuncak kartlarına ilişkin detaylı bilgi Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1.

Araştırma Kapsamında Kullanılan Oyuncak Kartları

	Eril renk	Dişil renk
Eril Tür	Mavi itfaiye aracı Mavi kamyon	Pembe itfaiye aracı Pembe kamyon
Nötr	Mavi doktor seti Mavi pelüş ayı	Pembe doktor seti Pembe pelüş ayı
Dişil Tür	Mavi bebek Mavi çay seti	Pembe bebek Pembe çay seti

Tablo 1’e göre; iki eril oyuncak eril renklerde, iki eril oyuncak dişil renklerde, iki dişil oyuncak dişil renklerde, iki dişil oyuncak eril renklerde, iki nötr oyuncak eril renklerde ve iki nötr oyuncak dişil renklerde olmak üzere 12 farklı oyuncak kartı hazırlanmıştır. Tüm oyuncak resimleri logo gibi çocukların tercihlerini etkileyebilecek faktörlerden uzaklaştırmak adına yakından incelenerek tasarlanmıştır.

2.3. Veri toplama süreci

Araştırma verileri okul yönetimi tarafından önerilen sessiz bir odada ve her çocuk ile bireysel olarak gerçekleştirilen görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Oyuncak kartları çocuklara sırasıyla gösterilmiş ardından her bir oyuncuğa ilişkin Weisgram vd. (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kullanılan sorular Türkçeleştirilerek çocuklara yöneltilmiştir. Bu kapsamda çocukların oyuncak tercihlerini belirlemek üzere her bir oyuncak kartı gösterdikten sonra “Bu oyuncuğu ne kadar beğendin?” sorusu yöneltilmiştir. Çocuğa soruyu cevaplamasında yardımcı olacak üçlü likert tipinde üç kart gösterilmiştir. Kartlardan birincisinin üzerinde “hiç beğenmedim (1 puan)” anlamına gelen asık suratlı bir çocuk resmi bulunmaktadır. İkinci kart yüzünde küçük bir gülümseme bulunan çocuğu göstermekte ve “biraz beğendim (2 puan)” anlamına gelmektedir. Son kartta ise “çok beğendim (3 puan)” anlamına gelen yüzünde geniş bir gülümseme bulunan bir çocuk yer almaktadır. Çocuktan bu kartlardan birisini seçerek soruyu cevaplamaları istenmiştir. Ardından çocuğun cinsiyete göre oyuncak seçimini belirlemek için “Bu oyuncakla kim oynar?” sorusu yöneltilmiştir. Çocuğa üzerinde erkek çocuğun bulunduğu bir kart, kız çocuğun bulunduğu bir kart ve bir kız - bir erkek çocuğun birlikte bulunduğu bir kart olmak üzere toplam üç kart sunulmuştur. Çocuktan bu oyuncak ile kimlerin (sadece kızlar, sadece erkekler ve hem kızlar hem erkekler) oynayabileceğini sözel olarak ve kartlardan birini seçerek belirtmesi istenmiştir. Son olarak çocukların, kız ve erkeklerin bu oyuncakları seçme gerekçelerini belirlemek üzere “Neden?” sorusu yöneltilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırma verilerin çözümlenmesinde nitel ve nicel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Çocukların oyuncak tercihlerinin belirlenmesinde oyuncakları beğenme düzeylerine ilişkin verdikleri yanıtlara ilişkin ortalama puanlar kullanılmıştır. Bu doğrultuda her bir oyuncak türü (eril, nötr, dişil) ve rengi (eril ve dişil) için ortalama puanlar hesaplanmıştır. Çalışma grubunda yer alan çocukların oyuncak tercihlerinde etkili olabilecek oyuncak türü ve oyuncak rengi faktörlerinden elde edilen puanların aynı anda hem kendi aralarında hem de cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasını sağlayabilmek için iki yönlü tekrarlı ölçümler ANOVA testi kullanılmıştır. İki yönlü tekrarlı ölçümler ANOVA testinde öncelikli olarak sağlanması gereken normallik dağılımının tespitinde grup büyüklüğünün 30’un üzerinde olduğu göz önünde bulundurularak Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmıştır ($p>.05$). Ardından puanlar arası farkların varyanslarının homojenliği koşulu (sphericity varsayımı) sağlanmadığı için Greenhouse-Geisser düzeltmesini içeren varyans analizi sonucu kullanılmıştır.

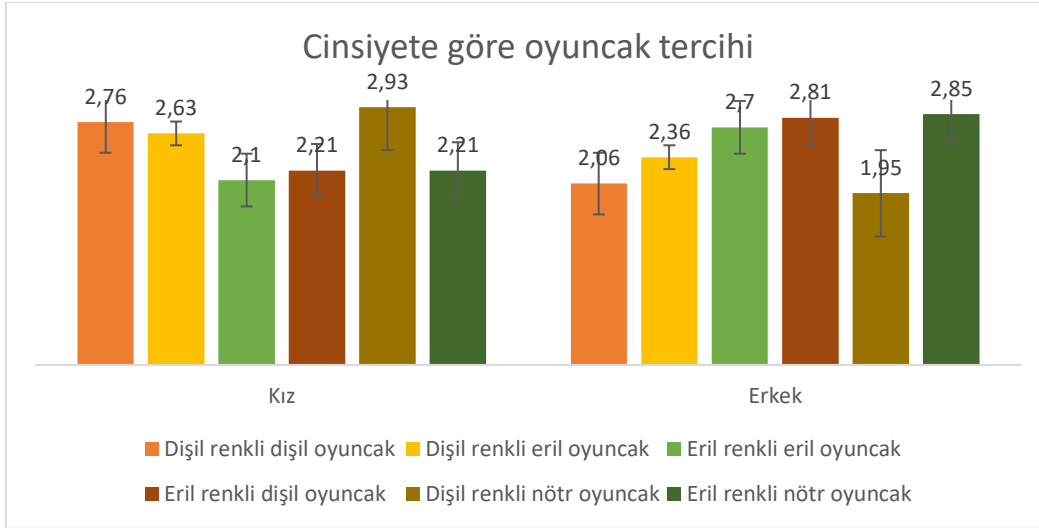
Kategorik değişkenler olan oyuncak türü ve oyuncak rengi ile oyuncuğun hangi cinsiyetteki çocuklar tarafından tercih edileceği arasındaki ilişki kay-kare (chi-square) analizi ile çözümlenmiştir. Çocukların, kızlar ve erkeklerin bu oyuncakları tercih edip etmemesine ilişkin gerekçelerinin belirlenmesinde ise nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi doğrultusunda elde edilen kod ve kategorilere ilişkin doğrudan alıntılara yer verilerek verilerin güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte araştırmaya katılan çocukların isimlerinin gizli tutulması amacıyla kod isimler (Ç1, Ç2, ...) kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışma bulguları araştırma amacı doğrultusunda; çocukların oyuncak tercihleri, oyuncakla kimlerin oynayabileceğine ilişkin seçimleri ve bu seçimlerin altında yatan gerekçeler olmak üzere üç başlık altında sunulmuştur.

3.1. Çocukların oyuncak tercihleri

Çocukların cinsiyetlerine göre oyuncak türü (eril, dişil, nötr) ve rengi (eril, dişil) doğrultusunda tercih ettikleri oyuncaklara ilişkin betimsel analiz sonuçları Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Çocukların oyuncak tercihlerine ilişkin betimsel analizler

Şekil 1 incelendiğinde; kızların en az tercih ettikleri oyuncaklar eril renkli olurken, erkeklerin en az tercih ettiği oyuncaklar dişil renkli oyuncaklardır. Kızların oyuncak türü ve rengine göre en fazla tercih ettikleri oyuncaklar $\bar{X}=2,93$ ile dişil renkli nötr oyuncaklar (pembe doktor seti ve pembe pelüş ayıcık) olurken erkekler için aynı oyuncaklar en az ilgi duyulanlar olarak belirlenmiştir. Kızların en az tercih ettiği oyuncaklar ise 2,10 ortalama ile eril renkli eril oyuncaklar (mavi kamyon ve mavi itfaiye aracı) olarak tespit edilmiştir. Erkek çocuklar tarafından en fazla tercih edilen oyuncaklar ise $\bar{X}=2,85$ ile eril renkli nötr oyuncaklar (mavi pelüş ayıcık, mavi doktor seti) olmuştur. Oyuncak türüne bakılmaksızın kızların en çok tercih ettiği oyuncaklar $\bar{X}=8,32$ ile dişil renkli oyuncaklar olurken, erkeklerin en çok tercih ettiği oyuncaklar $\bar{X}=8,36$ ile eril renkli oyuncaklar olmuştur. Renklerine bakılmaksızın kızların en çok tercih ettiği oyuncaklar $\bar{X}=5,14$ ile nötr oyuncaklar olurken bunu sırasıyla $\bar{X}=4,97$ ile dişil, $\bar{X}=4,73$ ile eril oyuncaklar takip etmektedir. Erkek çocukların en fazla tercih ettiği oyuncaklar $\bar{X}=5,06$ ile eril oyuncaklar olarak belirlenirken $\bar{X}=4,80$ ile dişil ve eril oyuncakları eşit düzeyde beğenmişlerdir.

Çocukların cinsiyetlerine göre oyuncak türü (eril, dişil, nötr) ve rengine (eril, dişil) dayalı oyuncak tercihlerine ilişkin İki Yönlü Tekrarlı Ölçümler için ANOVA testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2.

Çocukların Cinsiyetlerine göre Oyuncak Tercihlerine İlişkin İki Yönlü Tekrarlı Ölçümler için ANOVA Testi Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Oyuncak Türü	Gruplararası	33,758	59				
	Gruplarıçi	21,247	103,626				
	Ölçüm	,085	1,727	,049	,254	,744	,004
	Grup*Ölçüm	1,79	1,727	1,03	5,36	,00	,085
	Hata	19,372	100,179	,193			
	Toplam	55,005					
Oyuncak Rengi	Gruplararası	33,758	59				
	Gruplarıçi	63,414	60				
	Ölçüm	,084	1	,084	,177	,676	,003
	Grup*Ölçüm	35,784	1	35,784	75,225	,00	,565
	Hata	27,590	58	,476			
	Toplam	97,172	119				

Tablo 2 incelendiğinde; çocukların cinsiyetlerine göre oyuncak tercihleri oyuncak türü [$F(1,72-100,17)=5,36$; $p<,00$; $\eta^2=,085$] ve rengi [$F(1-58)=75,22$; $p<,00$; $\eta^2=,565$] arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre; çocukların oyuncak tercihleri iki ayrı faktör olan oyuncak türü ve oyuncak renginin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, kız ve erkek çocukların oyuncak türleri ve renklerine göre tercihlerinin değiştiği tespit edilmiştir. Etki büyüklükleri incelendiğinde; oyuncak tercihi puanlarındaki farkın büyük kısmının

%56 ile renk değişkeni tarafından açıklandığı belirlenmiştir. Ayrıca çocukların oyuncak tercihleri oyuncak türü, rengi ve cinsiyetin ortak etkisine göre $[F(1,08-0,16)=6,48; p<,00; \eta^2=,10]$ anlamlı düzeyde değişmektedir. Grup ayrımı yapılmaksızın ise araştırmaya katılan çocukların oyuncak türü $[F(1,727-100,179)=,254; p>,05; \eta^2=,004]$ ve rengine $[F(1-58)=,177; p>,05; \eta^2=,003]$ ilişkin tercih puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

3.2. Çocukların oyuncaklarla kimlerin oynayabileceğine dair seçimleri

Çocukların oyuncaklarla kimlerin oynayabileceğine ilişkin seçimlerinin belirlenmesinde her bir oyuncak için “Bu oyuncak ile kim oynar?” sorusuna verdikleri yanıtlar (sadece kızlar, sadece erkekler ya da hem kızlar hem erkekler) kullanılmıştır. Her bir oyuncakla ilişkin seçimlerin belirlenmesinde Kay-kare testi kullanılmıştır. Yapılan Kay-kare testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Çocukların Oyuncaklara İlişkin Seçimleri

Oyuncak türü	Dişil Renk					Eril Renk				
	Sadece kızlar	Sadece erkekler	Hem kızlar hem erkekler	χ^2	p	Sadece kızlar	Sadece erkekler	Hem kızlar hem erkekler	χ^2	p
Dişil oyuncaklar										
Bebek	44	-	16	13,067	,00	4	44	12	44,800	,00
Çay seti	51	1	8	73,300	,00	9	39	12	27,300	,00
Eril oyuncaklar										
Kamyon	31	19	10	11,100	,00	7	38	15	25,900	,00
İtfaiye aracı	40	8	12	30,400	,00	4	47	9	55,300	,00
Nötr oyuncaklar										
Pelüş ayı	54	1	5	87,100	,00	5	46	9	51,100	,00
Doktor seti	48	2	10	60,400	,00	3	49	8	63,700	,00

Tablo 3’e göre; eril ve dişil renklerdeki eril, dişil ve nötr tüm oyuncak türleri ile çocukların bu oyuncaklarla kimlerin oynayabileceğine ilişkin tercihleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<,01$). Araştırma kapsamında eril ve dişil renklerdeki tüm oyuncaklar için uyum iyiliği testi yapılmıştır. Uyum iyiliği testi sonuçlarına göre çocuklar dişil renkli tüm oyuncaklar ile sadece kızların oynamasını daha olası görürken eril renkli oyuncakların sadece erkekler için uygun olduğunu belirtmişlerdir. Dişil renkli nötr oyuncaklar sadece kızlar için kategorize edilirken, eril renkli nötr oyuncaklar sadece erkekler olarak sınıflandırılmıştır.

3.3. Çocukların oyuncak seçimlerinin altında yatan gerekçeler

Araştırma kapsamında yer alan çocuklara göre kız ve erkeklerin oyuncak seçimleri altında yatan gerekçelere ilişkin kategori, kod ve örnek söylemler Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4.

Oyuncak Seçimlerine İlişkin Gerekçeler

Kategori	Kod	Örnek Söylemler
Toplumsal cinsiyete dayalı gerekçeler	Oyuncağın rengine dayalı tercihler	“Kızlar maviyi sevmeyiz, pembeyi severler”(Ç3), “Erkekler mavii rengini sever”(Ç19), “Erkekler pembe sevmeyiz”(Ç31), “Erkekler mavi, kızlar pembe sever”(Ç7), “Bu oyuncağın rengi erkekler için uygun”(Ç50), “Rengi erkek işi olduğu için”(Ç10), “Bu kız oyuncağı. Çünkü benim evde hep kamyonetim var ama pembe şeyler hiç yok”(Ç4), “Erkekler pembe olduğu için fazla oynamazlar”(Ç14), “Erkek oyuncağı çünkü mavi kıyafet giymiş”(Ç8)
	Oyuncağın türüne dayalı tercihler	“Kızlar bebekleri sever, erkekler arabaları sever”(Ç44), “Kızlar arabayla oynamazlar”(Ç45), “Erkekler çay setiyle oynamazlar”(Ç26), “Erkekler doktor setiyle oynamazlar”(Ç12), “Erkekler kız oyuncaklarını (bebek) sevmeyiz”(Ç24), “İtfaiye arabası araba türü olduğu için erkekler sever”(Ç45), “Erkekler mavi olan bebekleri severler ama almak istemeyiz çünkü kızlar kullanıyor bebekleri”(Ç31), “Kızların böyle (bebek) oyuncakları olur erkeklerin olmaz”(Ç14)

Tablo 4 (devamı).*Oyuncak Seçimlerine İlişkin Gerekçeler*

Kategori	Kod	Örnek Söylemler
Toplumsal cinsiyete dayalı gerekçeler	Cinsiyet rollerine dayalı tercihler	“Erkekler evcilik oynamadıkları için bebekleri sevmezler” (Ç28), “Bebekler erkeklerin karnından çıkmaz o yüzden sevmezler”(Ç29), “Kızlara göre bir oyuncaktır çünkü anneler çay ikram eder (çay seti)”(Ç29), “Erkekler beğenir. Çünkü sınıfta kamyonlarla hep erkekler oynuyor” (Ç37), “Çayları bayanlar servis ettiği için onlar beğenir”(Ç39), “Çünkü anneler çay ikram eder” (Ç29), “Kızlar erkeklere çay yapar”(Ç48), “Kamyonları hep erkekler sürer”(Ç48), “Çünkü o bir bebek. Kız oyuncuğu. Erkekler o bebek nereden çıktı derler” (Ç54), “Hastanecilik oyununu erkekler oynar”(Ç57), “Arabaları erkekler sürer” (Ç24)
	Cinsiyete yönelik kabiliyetlere dayalı tercihler	“İtfaiye arabası kurtarıcı ve iyi oldukları için kızlar daha çok sever” (Ç29), “Çünkü pembe ve birazcık güzel o yüzden kızlar için” (Ç31), “Çünkü bu oyuncak çok güzel erkekler güzel şeyleri sevmezler (pembe çay seti)” (Ç22), “Çünkü ayıcıklar yumuşaktır kızlara göredir.” (Ç33)
Kişisel tercihler	Kişisel tercihler	“Çünkü arabaları ben çok severim” (Ç27), “Çünkü ben doktor malzemelerine bayılıyorum” (Ç34), “Ben itfaiyecileri çok severim” (Ç49), “Bence çay takımlarıyla oynamak sıkıcı” (Ç58), “Çünkü beğenmedim” (Ç50), “Çünkü ben çok severim” (Ç50)
	Doğuştan getirilen özellikler	“Erkekler çaydanlık ve bardağı sevmezler. Çünkü öyle doğmuştur. Sevmiyordur.”(Ç44)
	Çoklu bakış açısına sahip tercihler	“Kamyonlarla erkekler oynar ama üzerinde kız rengi olduğu için her ikisi de oynar” (Ç4), “Kimse beğenmez hem pembe erkekler beğenmez, hem de araba erkeklere göre o yüzden ikisi de beğenmezler” (Ç31), “Her ikisi de sever çünkü mavi..Erkekler mavi sever çay setini de kızlar sever”(Ç34)

Tablo 4’e göre; çocukların oyuncak tercihlerinde başkalarının ilgilerine göre gerekçeleri toplumsal cinsiyete dayalı tercihler, kişisel tercihler, çoklu bakış açısına sahip tercihler ve doğuştan getirilen özellikler başlıkları altında toplanmıştır. Çocukların toplumsal cinsiyete dayalı tercihlere ilişkin gerekçeleri incelendiğinde; oyuncuğun rengine, türüne, cinsiyet rollerine ve cinsiyete yönelik kabiliyetlere dayalı tercihler ileri sürdükleri belirlenmiştir. Çocukların büyük çoğunluğunun oyuncuğun rengi doğrultusunda tercih yaptıkları tespit edilmiştir. Burada en çok göze çarpan gerekçeler “Kızlar pembeyi erkekler maviyi severler” (Ç45), “Çünkü bu kız rengi” (Ç18), “Bu kız oyuncuğu. Çünkü benim evde hep kamyonetim var ama pembe şeyler hiç yok” (Ç4) şeklindedir. Oyuncuğun renginden sonra sıklıkla tekrar eden bir diğer gerekçe ise oyuncuğun türüne ilişkindir. Çocuklar tarafından öne sürülen “Kızlar bebekleri sever, erkekler arabaları sever” (Ç44), “İtfaiye arabası araba türü olduğu için erkekler sever” (Ç45) gerekçeleri bu durumu örnekler niteliktedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, çocukların cinsiyetlerine göre tercih ettikleri oyuncak renklerinin (eril, dişil) farklılaştığını göstermektedir. Kızlar en az eril renkli oyuncakları tercih ederken erkeklerin en az tercih ettiği oyuncaklar dişil renkli oyuncaklar olarak tespit edilmiştir. LoBue ve DeLoache (2011) 7 ay ila 5 yaş arasındaki çocukların renk tercihlerini incelediği geniş kapsamlı kesitsel araştırmasında, çocukların iki yaş civarında renk tercihlerinde ayırtılmaya başladığını belirlemiştir. Buna göre, kızların pembe renge yönelik beğenileri iki yaşından itibaren artarken erkeklerin pembe renge ilgisi üç ila dört yaş arasında çarpıcı bir düşüş göstermekte hatta erkekler pembeden kaçınmaya başlamaktadır. Cinsiyete dayalı renk tercihlerinde yaşa bağlı olarak görülen değişiklikler çocukların oyuncak tercihlerinde sosyobilişsel etkilerin yer aldığını göstermektedir (Wong & Hines, 2015b). Sosyobilişsel süreçler aracılığıyla oyuncakların toplumsal cinsiyet renklerine göre kodlanması, bazı oyuncakların belirli bir cinsiyete daha çekici veya daha az çekici gelmesine neden olabilmektedir (Wong & Hines, 2015a). Cinsiyet şema teorisine göre çocuklar kendi cinsiyet gelişimlerinde aktif rol almaktadır. Çocuklar kendilerini kız ya da erkek olarak tanımlayabildikleri anda sosyal çevrelerinden cinsiyet hakkında bilgi aramaya motive oldukları için şemalar çocukları aktif bir şekilde yönlendirmektedir. Öyle ki, çocuklar bir cinsiyet kategorisine üyeliğini anladıktan sonra, aynı cinsiyetteki etkinlikler için detaylar ve senaryolar aramakta, erkekler ile kızlar arasındaki farklılıklara daha fazla özen göstermektedirler (Martin vd., 2002).

Oyuncakların çocuklara açık ve tutarlı mesajlar sunduğunu belirten Pennell (1994) yaptığı çalışmasında kız ve erkek çocukların oyuncakları arasındaki en dikkat çekici farkın renklerin kullanımı olduğunu belirtmektedir. Buna göre; pastel renkler özellikle pembe ve eflatun rengi kızlar için üretilen hemen her oyuncakta kullanılmaktadır. Jadva vd. (2010) yapmış olduğu araştırmasında oyuncuğun renk ve türünün cinsiyet farklılıklarını belirlemediğini hatta etki yönünün tam tersi olabileceğini öne sürmektedir. Örneğin kız çocuklarının oynamayı sevdiği

oyuncakların genellikle pembe renkte olması pembeyi tercih etmeyi öğrenmelerine neden olabilmektedir. Benzer olarak Ekolojik Değerlik Teorisi'ne (Ecological Valence Theory) göre de insanlar sevdikleri nesnelere ile güçlü bir şekilde ilişkilendirilen renklerden (örneğin mavi ile berrak gökyüzü ve temiz su) hoşlanırken sevmedikleri nesnelere ile (örneğin kahverengi ile dışkı ve çürük yiyecekler gibi) kuvvetle ilişkili renklerden hoşlanmayabilmektedir (Palmer & Schloss, 2010).

Mevcut araştırma kapsamında çocukların oyuncak tercihleri incelendiğinde renklerine bakılmaksızın kız çocukların nötr oyuncakları daha fazla tercih ettikleri, erkek çocukların ise en fazla eril oyuncakları tercih ettikleri, nötr ve dişil oyuncakları ise eşit düzeyde tercih ettikleri belirlenmiştir. Idle vd. (1993) çocukları ebeveynleri ile birlikte gözlemlendiği araştırmasında kız çocukların zamanlarının büyük kısmını dişil ya da eril oyuncaklardan ziyade nötr oyuncaklar ile geçirdiklerini belirlemiştir. Wood vd. (2002) erkek çocuklarının eril oyuncaklar ile daha fazla zaman geçirdiğini kızların ise oyuncak tercihinde daha esnek olduğunu, dişil ve nötr oyuncaklara eşit bir şekilde ilgi gösterdiklerini belirlemiştir. Benzer olarak O'Brien vd. (1983) erkeklerin eril oyuncaklarla dişil ve nötr oyuncaklardan daha fazla oynamayı tercih ederken kızların üç oyuncak türünü de neredeyse eşit şekilde tercih ettiğini tespit etmiştir. Bu doğrultuda erkeklerin kız çocuklarına göre toplumsal cinsiyete uygun oyuncak seçiminde daha katı oldukları söylenebilir (Eisenberg vd., 1984). Çocukların oyuncak tercihlerinin çoğunlukla toplumsallaşma kavramı ile açıklandığı (Bussey & Bandura, 1999) göz önünde bulundurulduğunda ebeveynlerin süreçte etkin rol aldığı düşünülmektedir. Ebeveynler, özellikle babalar, toplumsal cinsiyete uygun hareket etmeleri hususunda erkek çocuklarına kız çocuklarına göre daha fazla baskı yapmaktadırlar (Maccoby, 1999). Snow vd. (1983) babaların bir yaşındaki çocukları ile etkileşimini incelediği araştırmasında; pek çok babanın kız çocuklarına kamyon ve bebeği eşit sıklıkta vermesine rağmen erkek çocuklarına bebek vermediklerini belirlemiştir. Bu durum babalar için erkek çocuklarının, böylesi küçük yaşta bile, kalıpyargısal olarak dişil olduğu düşünülen etkinliklerden kaçınmasının önemli olduğunu göstermektedir. Eisenberg vd. (1985) ebeveynlerin çocukları ile kurdukları etkileşimde kullandıkları oyuncak tercihlerini incelediği çalışmada erkek çocukların ebeveynlerinin dişil oyuncaktan ziyade daha çok nötr ve eril oyuncakları tercih ettiği, kız çocukların ebeveynlerinin ise dişil ya da eril oyuncaklardan ziyade nötr oyuncakları tercih ettiklerini belirlemiştir. Bu doğrultuda ebeveynlerin çocuklarını karşı cinsin oyuncaklarından uzaklaşmaya kanalize ettikleri söylenebilmektedir. Bu durum yetişkinlerin çocuklar için satın aldıkları oyuncaklarda da görülmektedir. Nitekim Fisher-Thompson (1993) oyuncak mağazasından çıkan müşterilerin oyuncak tercihlerini incelediğinde; müşterilerin çoğunun, geleneksel oyuncak kategorilerine uygun oyuncak satın aldıklarını belirlemiştir. Bununla birlikte müşteriler erkekler çocuklar için kızlara göre daha fazla toplumsal cinsiyete uygun oyuncak almayı tercih etmişlerdir.

Snow vd. göre (1983) çocuk ve ebeveynlerin cinsiyet sosyalleşmesindeki etkileşimi çift yönlüdür. Çocuklarına karşı cinsiyetçi davranışlar sergileyen sadece ebeveynler değildir; erkek ve kız çocuklar ebeveynlerinin yanında sergiledikleri cinsiyetçi davranışlar bakımından birbirlerinden zaten farklıdırlar. Nitekim Alexander vd. (2009) görsel dikkatin kesin göstergelerini sunan göz izleme teknolojisi kullanılarak yaşları 3-8 ay arasında değişen 30 bebeğin oyuncak bebek ve oyuncak kamyonu ilgilerini ölçtüğü araştırmasında bebeklerin oyuncaklara yönelik görsel ilgilerinde cinsiyet farkları olduğunu belirlemiştir. Öyle ki kızlar oyuncak bebeğe kamyonu göre daha fazla görsel tercih gösterirken erkek çocuklar kızlara göre kamyonu daha fazla görsel sabitleme göstermiştir. Benzer olarak Jadva vd. (2010) kız ve erkek çocukların görsel tercihlerinde farklılaşmalar tespit etmiştir. Kızlar bebeklere erkeklerden daha uzun süreli bakarken erkek çocuklar ise arabalara kızlardan daha uzun süreli bakmaktadırlar. Bu doğrultuda hem yetişkinler hem de çocukların oyuncak seçiminde rol aldığı ve her ikisinin de çocuğun cinsiyet rolü gelişimi üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir (Wood vd., 2002).

Araştırma kapsamında çocukların sunulan oyuncaklara ilişkin cinsiyetçi kalıp yargıları belirlenmiştir. Buna göre çocukların sunulan oyuncakın renk ve türüne göre cinsiyetçi kalıp yargıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki çocuklar farklı oyuncak türünde olmasına rağmen sadece dişil renkli oyuncaklar ile kızların oynamasını sadece erkekler ve her ikisi de oynayabilir seçeneklerine göre daha olası görmektedirler. Bununla birlikte çocuklar oyuncak türüne bakılmaksızın eril renkli tüm oyuncakların sadece erkekler için uygun olduğu görüşündedir. Bu durum çocukların oyuncak tercihlerinde özellikle erkekler için renklerin önemli bir cinsiyetçi kalıp yargı olduğunu gözler önüne sermektedir. Picariello vd. (1990) okul öncesi dönemi çocukları ile gerçekleştirdiği çalışmada çocuklara renkleri hariç aynı olan altı oyuncak hayvan sunmuş ve her bir hayvanın cinsiyetini tanımlamalarını istemiştir. İlgili araştırma sonuçları çocukların cinsiyet tanımlamalarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına uyumlu olduğunu göstermektedir. Buna göre; çocuklar mavi, kahverengi ve bordo renkli hayvanları erkek olarak nitelendirirken pembe tonlarındaki hayvanları kız olarak nitelendirmektedir. Çocukların dünyası cinsiyetten bağımsız değildir. Bir çocuğun sosyal çevresi, hem çocuğun maruz kaldığı fiziksel ortamları hem de çocuğun başkalarıyla deneyimlediği sosyal etkileşimleri içermektedir (Wood vd., 2002). Bu doğrultuda kalıp yargıların oluşmasında çocukların doğuştan itibaren çevrelerinin cinsiyetleri ile ilişkilendirilmiş renklerle çevrili olmasının (Cunningham & Macrae, 2011) etkili olabileceği düşünülmektedir. Pomerleau vd. (1990) yaptığı çalışmada doğuştan itibaren kızların kıyafet, oyuncak ve odalarının pembe ve tonları ile erkeklerin kıyafet, oyuncak ve odalarının ise mavi ve tonları ile renklendirildiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte çocukların kalıp yargıları ebeveynlerin çocukların oyun çevresini yönetmesi

ile şekillenmektedir. Buna göre; çocuğuna sürekli olarak eril oyuncaklar sunan ve bebekler ile oynamasına asla izin vermeyen ebeveynlerin erkek çocukları diğer erkek çocuklara göre daha eril özellikler göstermektedir (Maccoby, 1999).

Araştırma kapsamında çocukların oyuncak seçimleri altında yatan gerekçeler incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen nitel bulgular, araştırmanın nicel bulgularını destekler niteliktedir. Çocuklar tarafından sunulan gerekçelerin büyük kısmının oyuncanın rengine dayalı olarak gösterildiği belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde “*Kızlar maviyi sevmezler, pembeyi severler*”, “*Erkekler mavi, kızlar pembe sever*” yanıtları sıklıkla dile getirilmiştir. Mevcut araştırma sonuçlarına benzer olarak Cherney ve Dempsey (2010) 3-5 yaş çocukların oyuncaklara cinsiyet atamada en sık kullandıkları gerekçenin renk olduğunu belirlemiştir. Bununla birlikte Cherney vd. (2006) 47 okul öncesi dönem çocuk ile gerçekleştirdiği araştırmasında çocukların oyuncak sınıflamaları ve altında yatan gerekçeleri incelediği araştırmasında belirsiz oyuncakları (örneğin eril renkli dişil oyuncak) cinsiyete göre atamada oyuncanın rengini temel aldıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma kapsamında elde edilen; çocukların oyuncak tercihlerinde en sık tekrar eden gerekçenin renk olduğu bulgusunun alanyazın ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Oyuncanın renginden sonra en fazla dile getirilen gerekçeler ise oyuncanın türüne ilişkindir. Çocuklar tarafından sunulan “*Erkekler başka oyuncaklar ile oynar kızlar başka*”, “*Kızlar bebekleri sever, erkekler arabaları sever*” gerekçeleri oyuncak türüne ilişkin gerekçelere örnek olarak gösterilebilir. Ancak araştırma kapsamında elde edilen bu bulgu, Weisgram vd. (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan sonuçlardan farklıdır. Weisgram vd. (2014) 3-5 yaş grubu çocuklar için oyuncak türünün rengine göre nispeten daha önemli olduğunu belirlemiştir. Bu durumun sözü edilen çalışmada sadece eril ve dişil oyuncak türünün kullanılmış olmasından kaynaklandığı düşünölmektedir. Mevcut araştırma kapsamında nötr oyuncaklara yer verilmiş olmasının farklılaşma üzerinde etkili olabileceği öngörülmektedir. Nitekim, Cherney ve Dempsey (2010) nötr oyuncakların cinsiyete atanmasında rengin en sık tekrarlanan gerekçe olduğunu ifade etmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen nitel bulgular oyuncak tercihinde sadece renk ve oyuncak türünün etkili olmadığını, ilgilerin cinsiyet rollerine, cinsiyete yönelik kabiliyetlere, kişisel tercihlere, doğuştan getirilen özelliklere ve çoklu bakış açısına dayalı olarak da şekillenebileceğini göstermektedir. Buna paralel olarak çocukların oyuncak tercihleri, oyuncanın fiziksel özellikleri ya da potansiyel kullanımı gibi faktörlerden etkilenmektedir. Örneğin oyuncakların üzerinde bulunan logolar (uçak ya da bebek) oyuncanın hangi cinsiyete uygun olup olmadığının önemli bir belirleyicisi olabilmektedir (Fisher-Thompson, 1990). Eisenberg vd.ne göre (1982) çocukların oyuncak tercihleri oyuncak ile ne yapabileceğine (örn. *onun sağını yıkayabilirsin*) ya da yapamayacağına (örn. *onu yuvarlayamazsın*) yani eylem odaklı tercihlere dayanabilmektedir. Bununla birlikte çocukların oyuncak tercihleri becerileri ile ilişkili görölmektedir. Buna göre; eril oyuncakları tercih eden çocukların görsel-uzamsal becerilerinin sözel becerilerinden daha yüksek olduğu, dişil oyuncakları tercih eden çocukların ise sözel becerilerinin görsel-uzamsal becerilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Serbin & Conner, 1979). Aynı zamanda sözel etiketlemenin (örn. *Bu bir kız/erkek oyuncadıdır*) çocukların oyuncak tercihlerini etkilediği bilinmektedir (Weisgram vd., 2014).

5. ÖNERİLER

Araştırma bulguları çocukların oyuncak tercihlerinin renk değişkeninin önemli derecede etkisinde olduğunu göstermektedir. Özellikle erkek çocukların, eril renkler konusunda kızlara göre daha katı oldukları belirlenmiştir. Disney Store tarafından internet üzerinden satışa sunulan oyuncaklar incelediğinde sadece erkekler için olan oyuncakların koyu renk tonlarında ve eril özellikler taşıdığı belirlenirken sadece kızlar için olan oyuncakların pastel tonlarda çoğunlukla pembe ve mor renklerinde olduğu tespit edilmiştir (Auster & Mansbach, 2012). Çocukların farklı türdeki oyuncaklar ile zaman geçirmelerinin gelişimlerini olumlu yönde etkileyeceği göz önünde bulundurulduğunda oyuncak şirketlerinin nötr özellikler taşıyan ya da belirsiz/iki anlamlı özellikler taşıyan oyuncak üretmelerinin bununla birlikte okullarda ve evlerde nötr özellik barındıran oyuncakların tercih edilmesinin önemli olduğu düşünölmektedir.

Bu araştırma alanyazına önemli katkılar sunmakla birlikte bazı sınırlılıklara da sahiptir. Araştırma kapsamında çocukların oyuncak tercihleri üzerinde oyuncak resimleri bulunan kartlar aracılığıyla belirlenmiştir. Eisenberg vd.ne göre (1982) bu tür görevler, doğal ortamdaki gerçek oyuncak tercihlerinden ziyade çocukların varsayımsal oyuncak tercihlerini değerlendirmekte olup varsayımsal ve gerçek oyuncak seçimleri yaparken çocukların cinsiyet kriterlerini farklı bir şekilde kullanmaları mümkün görölmektedir. Bu doğrultuda gelecek araştırmalarda çocukların oyuncak tercihlerinin doğal ortamlarında ve gerçek oyuncaklar ile belirlenmesi önerilebilir.

Mevcut araştırma kapsamında yalnızca 5 yaşındaki çocukların oyuncak tercihleri ve oyuncak tercihlerinin altında yatan gerekçeler belirlenmiştir. Çocukların oyuncak tür ve renk tercihlerinin yaş ile birlikte farklılaşabileceği göz önünde bulundurulduğunda okul öncesinden ilkokula kadar olan yaş grupları ile gerçekleştirilen araştırma sonuçlarının oyuncak tercihlerini geniş bir perspektiften görebilmek adına önemli olduğu düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Alexander, G. M., & Hines, M. (2002). Sex differences in response to children's toys in nonhuman primates (*Cercopithecus aethiops sabaeus*). *Evolution and Human Behavior*, 23(6), 467-479. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(02\)00107-1](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(02)00107-1)
- Alexander, G. M., Wilcox, T., & Woods, R. (2009). Sex differences in infants' visual interest in toys. *Archives of Sexual Behavior*, 38(3), 427-433. <https://doi.org/10.1007/s10508-008-9430-1>
- Auster, C. J., & Mansbach, C. S. (2012). The gender marketing of toys: An analysis of color and type of toy on the Disney store website. *Sex Roles*, 67(7-8), 375-388. <https://doi.org/10.1007/s11199-012-0177-8>
- Aydilek-Çiftçi, M., & Özgün, Ö. (2011). Peer interactions and toy preferences of preschool aged children as functions of their parents. *Education Sciences*, 6(3), 2246-2261.
- Berenbaum, S. A., & Hines, M. (1992). Early androgens are related to childhood sex-typed toy preferences. *Psychological Science*, 3(3), 203-206. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1992.tb00028.x>
- Blakemore, J. E. O., & Centers, R. E. (2005). Characteristics of boys' and girls' toys. *Sex Roles*, 53(9-10), 619-633. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-7729-0>
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676-713.
- Caldera, Y. M., Huston, A. C., & O'Brien, M. (1989). Social interactions and play patterns of parents and toddlers with feminine, masculine, and neutral toys. *Child Development*, 60(1), 70-76. <https://doi.org/10.2307/1131072>
- Celebi-Oncu, E., & Unluer, E. (2012). Preschooler's views about gender related games and toys. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 5924-5927. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.08.006>
- Cherney, I. D., & Dempsey, J. (2010). Young children's classification, stereotyping and play behaviour for gender neutral and ambiguous toys. *Educational Psychology*, 30(6), 651-669. <https://doi.org/10.1080/01443410.2010.498416>
- Cherney, I. D., Harper, H. J., & Winter, J. A. (2006). Nouveaux jouets: Ce que les enfants identifient comme "jouets de garçons" et "jouets de filles". *Enfance*, 58(3), 266-282.
- Chiu, S. W., Gervan, S., Fairbrother, C., Johnson, L. L., Owen-Anderson, A. F., Bradley, S. J., & Zucker, K. J. (2006). Sex-dimorphic color preference in children with gender identity disorder: A comparison to clinical and community controls. *Sex Roles*, 55(5-6), 385-395. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9089-9>
- Connor, J. M., & Serbin, L. A. (1977). Behaviorally based masculine-and feminine-activity-preference scales for preschoolers: Correlates with other classroom behaviors and cognitive tests. *Child Development*, 48(4), 1411-1416. <https://doi.org/10.2307/1128500>
- Cunningham, S. J., & Macrae, C. N. (2011). The colour of gender stereotyping. *British Journal of Psychology*, 102(3), 598-614. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.2011.02023.x>
- Dinella, L. M., Weisgram, E. S., & Fulcher, M. (2017). Children's gender-typed toy interests: Does propulsion matter? *Archives of Sexual Behavior*, 46(5), 1295-1305. <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0901-5>
- Eisenberg, N., Murray, E., & Hite, T. (1982). Children's reasoning regarding sex-typed toy choices. *Child Development*, 53(1), 81-86. <https://doi.org/10.2307/1129639>
- Eisenberg, N., Tryon, K., & Cameron, E. (1984). The relation of preschoolers' peer interaction to their sex-typed toy choices. *Child Development*, 55(3), 1044-1050. <https://doi.org/10.2307/1130156>
- Eisenberg, N., Wolchik, S. A., Hernandez, R., & Pasternack, J. F. (1985). Parental socialization of young children's play: A short-term longitudinal study. *Child Development*, 1506-1513. <https://doi.org/10.2307/1130469>
- Fisher-Thompson, D. (1990). Adult sex typing of children's toys. *Sex Roles*, 23(5-6), 291-303. <https://doi.org/10.1007/BF00290050>
- Fisher-Thompson, D. (1993). Adult toy purchases for children: Factors affecting sex-typed toy selection. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 14(3), 385-406. [https://doi.org/10.1016/0193-3973\(93\)90016-O](https://doi.org/10.1016/0193-3973(93)90016-O)
- Golombok, S., Rust, J., Zervoulis, K., Croudace, T., Golding, J., & Hines, M. (2008). Developmental trajectories of sex-typed behavior in boys and girls: A longitudinal general population study of children aged 2.5–8 years. *Child Development*, 79(5), 1583-1593. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01207.x>
- Hassett, J. M., Siebert, E. R., & Wallen, K. (2008). Sex differences in rhesus monkey toy preferences parallel those of children. *Hormones and Behavior*, 54(3), 359-364. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2008.03.008>
- Hines, M. (2010). Sex-related variation in human behavior and the brain. *Trends in Cognitive Sciences*, 14(10), 448-456. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2010.07.005>
- Idle, T., Wood, E., & Desmarais, S. (1993). Gender role socialization in toy play situations: Mothers and fathers with their sons and daughters. *Sex Roles*, 28(11-12), 679-691. <https://doi.org/10.1007/BF00289987>
- Jadva, V., Hines, M., & Golombok, S. (2010). Infants' preferences for toys, colors, and shapes: Sex differences and similarities. *Archives of Sexual Behavior*, 39(6), 1261-1273. <https://doi.org/10.1007/s10508-010-9618-z>

- Karniol, R. (2011). The color of children's gender stereotypes. *Sex Roles, 65*, 119-132. <https://doi.org/10.1007/s11199-011-9989-1>
- Levy, G. D. (1999). Gender-typed and non-gender-typed category awareness in toddlers. *Sex Roles, 41*(11-12), 851-873. <https://doi.org/10.1023/A:1018832529622>
- LoBue, V., & DeLoache, J. S. (2011). Pretty in pink: The early development of gender stereotyped colour preferences. *British Journal of Developmental Psychology, 29*(3), 656-667. <https://doi.org/10.1111/j.2044-835X.2011.02027.x>
- Maccoby, E. E. (1999). *The two sexes: Growing up apart, coming together* (3th ed.). Harvard University Press.
- Martin, C. L., Eisenbud, L., & Rose, H. (1995). Children's gender based reasoning about toys. *Child Development, 66*(5), 1453-1471. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1995.tb00945.x>
- Martin, C. L., Ruble, D. N., & Szkrybalo, J. (2002). Cognitive theories of early gender development. *Psychological Bulletin, 128*(6), 903-933.
- O'Brien, M., Huston, A. C., & Risley, T. R. (1983). Sex-typed play of toddlers in a day care center. *Journal of Applied Developmental Psychology, 4*(1), 1-9. [https://doi.org/10.1016/0193-3973\(83\)90054-0](https://doi.org/10.1016/0193-3973(83)90054-0)
- Palmer, S. E., & Schloss, K. B. (2010). An ecological valence theory of human color preference. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 107*(19), 8877-8882.
- Passig, D., & Levin, H. (1999). Gender interest differences with multimedia learning interfaces. *Computers in Human Behavior, 15*(2), 173-183. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(99\)00016-3](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(99)00016-3)
- Pasterski, V. L., Geffner, M. E., Brain, C., Hindmarsh, P., Brook, C., & Hines, M. (2005). Prenatal hormones and postnatal socialization by parents as determinants of male-typical toy play in girls with congenital adrenal hyperplasia. *Child Development, 76*(1), 264-278. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00843.x>
- Pennell, G. E. (1994). Babes in toyland: Learning an ideology of gender. *ACR North American Advances, 21*, 359-364.
- Picariello, M. L., Greenberg, D. N., & Pillemer, D. B. (1990). Children's sex-related stereotyping of colors. *Child Development, 61*(5), 1453-1460. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1990.tb02874.x>
- Pomerleau, A., Bolduc, D., Malcuit, G., & Cossette, L. (1990). Pink or blue: Environmental gender stereotypes in the first two years of life. *Sex Roles, 22*(5-6), 359-367. <https://doi.org/10.1007/BF00288339>
- Serbin, L. A., & Connor, J. M. (1979). Sex-typing of children's play preferences and patterns of cognitive performance. *The Journal of Genetic Psychology, 134*(2), 315-316. <https://doi.org/10.1080/00221325.1979.10534065>
- Servin, A., Nordenström, A., Larsson, A., & Bohlin, G. (2003). Prenatal androgens and gender-typed behavior: A study of girls with mild and severe forms of congenital adrenal hyperplasia. *Developmental Psychology, 39*(3), 440-450. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.3.440>
- Snow, M. E., Jacklin, C. N., & Maccoby, E. E. (1983). Sex-of-child differences in father-child interaction at one year of age. *Child Development, 54*(1), 227-232. <https://doi.org/10.2307/1129880>
- Weisgram, E. S., Fulcher, M., & Dinella, L. M. (2014). Pink gives girls permission: Exploring the roles of explicit gender labels and gender-typed colors on preschool children's toy preferences. *Journal of Applied Developmental Psychology, 35*(5), 401-409. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.06.004>
- Wong, W. I., & Hines, M. (2015a). Effects of gender color-coding on toddlers' gender-typical toy play. *Archives of Sexual Behavior, 44*(5), 1233-1242. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0400-5>
- Wong, W. I., & Hines, M. (2015b). Preferences for pink and blue: The development of color preferences as a distinct gender-typed behavior in toddlers. *Archives of Sexual Behavior, 44*(5), 1243-1254. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0489-1>
- Wood, E., Desmarais, S., & Gugula, S. (2002). The impact of parenting experience on gender stereotyped toy play of children. *Sex Roles, 47*(1-2), 39-49. <https://doi.org/10.1023/A:1020679619728>
- Yağan-Güder, S., & Alabay, E. (2016). Examination of the toys preferences in children aged 3-6 in the context of gender. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 17*(2), 91-111.
- Yıldız, F. Ü., & Kayılı, G. (2014). An investigation of preschool children's toy preferences according to different variants. *Full Paper Proceeding GTAR-2014, 1*, 358-364.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Gender-specific differences appear in many aspects of children's lives such as play, playground, and friend preference. One of these ways is also in differentiation of toy preferences. One of the most striking differences between boys and girls by gender is seen in their toy preferences (Golombok et al., 2008). Toys, forming the basis of children's daily life experiences, play an important role in their lives (Martin et al., 1995). However, gender differentiation in children's early play experiences may lead to gender differences on issues such as cognitive abilities and social interactions (Dinella et al., 2017). In this direction, masculine toys are associated with cognitive, scientific (Cherney & Dempsey, 2010) and visual-spatial skill development (Connor & Serbin, 1977) while feminine toys are associated with verbal skill development (Caldera et al., 1989; Serbin & Conner, 1979). This may cause children who prefer gender-oriented toys to miss the different learning opportunities offered by different toys (Wong & Hines, 2015a).

The aim of the study is to investigate the effect of toy type and toy color on toy preferences of children and the gender stereotypes about toys, and the underlying reasons of the toy preferences. In line with this purpose, the effect of the toy's type (masculine, feminine, neutral) and color (masculine, feminine) on the toy preferences of boys and girls and the gender stereotypes as well as the reasons underlying the toy preferences of the children will be determined. Thus, contributions will be made to the related literature by determining if the toy being gender-oriented or the color of the toy has an impact on the preferences of children raised in Turkish culture or not, and the possible reasons underlying the toy preferences. In addition, the study results are expected to provide information about gender stereotypes to parents, teachers and administrators involved in the selection of classroom toys, and those involved in toy design and production.

2. METHOD

The participants of the study were selected through convenience sampling method from 5-year-old children attending an independent preschool at a middle socioeconomic level located in a province in the south of Turkey and receiving immigration. Accordingly, the study group consisted of 30 girls and 30 boys, 60 children in total.

The data of the research were collected through 12 toy cards with masculine, feminine and neutral toys that were decorated with feminine-masculine colors. The masculine color used in the study was determined as blue and the feminine color as pink tones. On the other hand, the toy types used in the study were selected according to the gender-appropriate toy classification developed by Blakemore and Centers (2005). In this context, masculine toys used in the study were fire trucks and trucks, neutral toys were doctor sets and teddy bears, and feminine toys were dolls and tea sets.

During the data collection process, prepared toy cards were shown to children in order. Right after, the questions which were used in the research conducted by Weisgram et al. (2014) were asked for each toy. In this context, after showing each toy card to determine the child's toy preference, he/she was asked "*How much do you like this toy?*" To answer this question, the child was provided with smiling face cards at different levels and was asked to answer through these cards. Then, to determine the gender stereotypes of the child's toy preference, he/she was asked "*Who plays with this toy?*" Three cards, one with a boy, one with a girl, and one with both boy and girl were presented to the child and he/she was asked to respond by selecting one of these three cards. Finally, he/she was asked "*Why?*" to determine their perceptions about the reasons for boys and girls preferring these toys.

Qualitative and quantitative analysis methods were used in the analysis of the study data. The quantitative data of the study were analyzed by two-way repeated measures ANOVA and the chi-square test, while the qualitative data were analyzed by content analysis.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The results of the study show that the preferred toy colors (masculine, feminine) of children differ according to their gender. It was determined that girls prefer masculine colored toys least and boys prefer feminine colored toys least. LoBue and DeLoache (2011), who examined the color preferences of children between 7 months and 5 years by comprehensive cross-sectional study, found that children begin to differentiate in their color preferences around the age of 2. Accordingly, while girls' preference for pink increases from the age of two, boys' reaction to pink shows a dramatic decline between three and four years and they even begin to avoid pink. Age-related changes in gender-based color preferences highlight the socio-cognitive effects on children's toy preferences (Wong & Hines, 2015b). The coding of toys by social gender colors through socio-cognitive processes may make some toys more attractive or less attractive to a particular gender (Wong & Hines, 2015a).

When the children's toy preferences are examined within the scope of the current study, it was determined that regardless of the colors, girls prefer neutral toys, boys prefer masculine toys the most and they both prefer neutral and feminine toys equally. Wood et al. (2002) found that boys spend more time with masculine toys and girls are more flexible in their choices of toys and show equal interest to feminine and neutral toys. In this respect, it can be said that boys are more strict in choosing gender-appropriate toys than girls (Eisenberg et al., 1984). Considering that children's toy preferences are mostly explained by the concept of socialization (Bussey & Bandura, 1999), it is thought that parents play an active role in the process. Parents, especially fathers, exert more pressure on their sons to act in accordance with gender than their daughters (Maccoby, 1999). Snow et al. (1983) found in their study examining fathers' interaction with their one-year-old child that although many fathers give trucks and dolls equally to their daughters, they do not give dolls to their sons. It indicates that it is important for fathers that their son avoids activities that are thought to be feminine as a stereotype, even at such a young age.

Within the scope of the research, gender stereotypes of children regarding the toys presented were determined. Accordingly, it was determined that there is a significant relationship between the gender stereotypes of the children according to the color and type of the toy presented. The children within the scope of the research think that it is more likely for girls to play with only feminine colored toys, although there are different types of toys, compared to only boys and both can play options. In addition, children are of the opinion that regardless of the type, all masculine colored toys are suitable for boys. This reveals that colors are an important gender stereotype in children's toy preferences, especially for boys. A child's social environment includes both the physical environments the child is exposed to and the social interactions that the child experiences with others (Wood et al., 2002). In this respect, it is thought that children's environments being surrounded by the colors associated with genders (Cunningham & Macrae, 2011) may have an impact on the establishment of stereotypes.

Within the scope of the study, the reasons underlying children's toy preferences are examined. The qualitative findings obtained in this context support the quantitative findings of the study. It was determined that the majority of the children's reasons are based on the color of the toy. In the interviews, the answer of *"Boys like blue, girls like pink"* was stated frequently. Similar to the results of the current study, Cherney and Dempsy (2010) found that color is the most common reason for 3-5 years old children to assign gender to toys. In addition, Cherney et al. (2006) conducted a study with 47 preschool children. In their study examining the toy classifications and the underlying reasons, it was determined that children assign gender to neutral toys (for example, masculine colored feminine toys) according to the color of the toy. The second common reason is related to the type of toy. The answer of *"Girls like dolls, boys like cars"* given by children can be shown as an example of the reasoning according to the type of toy.

The results of the study show that the color of the toy is more important than the type of the toy in children's toy preferences. It was determined that while the girls preferred the least masculine colored toys, the least preferred toys by the boys were identified as the feminine colored toys. Regardless of their color, girls prefer neutral toys more, boys prefer masculine toys the most and they prefer neutral and feminine toys equally. Also, the children in the scope of the study think that all masculine colored toys are only suitable for boys regardless of the type of the toy. When the reasons underlying the toy preferences are examined it was found that the children mostly give reasons related to gender and among these reasons, they often emphasize the color and type of the toy.

ARAşTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarların araştırmaya katkı oranları eşittir. Buna göre yazar 1'in araştırmaya katkı oranı %50, yazar 2'nin araştırmaya katkı oranı %50'dir.

Yazar 1- Rabia ÖZEN UYAR: Araştırma sürecinin tasarımı, metodoloji, veri toplama, veri analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını, taslak ve orijinal metin yazımı, gözden geçirme ve düzenleme.

Yazar 2- Melek Merve YILMAZ: Araştırma sürecinin tasarımı, metodoloji, veri analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını, orijinal metin yazımı, gözden geçirme ve düzenleme.

ÇATIşMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi veya kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı ve çıkar çatışması bulunmamaktadır.

ETİK BEYANNAME

Bu çalışmanın araştırma ve yazım sürecinde araştırmacı / araştırmacılar tarafından bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, farklı eserlerden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, araştırmanın tamamının veya bir kısmının farklı bir akademik yayın platformuna yayımlanmak üzere gönderilmediğini, belirtilen konularda araştırmanın yazarının / yazarlarının bilgi sahibi olduğunu ve gerekli kurallara uyulduğunu beyan ederim. 09/04/2021

İmza

Arş. Gör. Rabia ÖZEN UYAR

Araştırmanın Sorumlu Yazarı